

денция намери израз през последните години в творчеството на по-млади писатели като Томас Пинчън, Джон Барт, Доналд Бартълми, Джон Хоокс, които представляват т. нар. „авангардно течение“ на литературния поток в САЩ.

Към най-значителните новости на последните години спада и „документалната проза“, при която писателят прибегва до фактология и историзъм. Джеймс Джоунс, Гор Видал, Уилям Стайрън, Труман Кълоути и др. дадоха майсторски пример за този вид проза, при която романът в желание за постигане на автентичност се развива в посока на репортажност, есеистика или социологическа документираност.

Критическо отношение към действителността откриваме в романа на Роналд Сюкъник „Навън“, в който той пресъздава американската реалност в началото на 70-те години. Характерни феномени на американското ежедневие като тероризъм, насилие, бруталност на полицията, студентски вълнения, наркомания и др. се редуват безредно, създавайки атмосфера на преследване, заплаха и несигурност. Героите са няколко десетки, без развитие на характера, без собствена физиономия, по-скоро само имена. Тази анонимност, безизходност и бягство от действителността са внушени чрез самото заглавие „Навън“ (към Нищото) и чрез края на книгата, който представлява... празни страници. По такъв начин социалната критика прелива в описание на света като хаос, като въртене в кръг без начало и край, като замаяна на логичното с произвол-

ното и обратното. Явно, че на автора не достига зрелост на изходните позиции и прозрение в развитието на обществото.

В други романи от началото на 70-те години се прави опит чрез задълбочен психологизъм да се покаже заплахата срещу човешката индивидуалност от страна на социални механизми и институции. Така Джозеф Хелър в романа си „Нешо се случи“ предприема в монологична форма безмилостен и ироничен анализ на човешкото и морално падение на своя герой, което е свързано едновременно с неговото издигане в обществото. Критиката на унищожението на индивидуалността е съпроводена от разкриване на обществените отношения: главно чрез сатира са разобличени манипулирането, експлоатацията и разрушаването на личността в дишното капиталистическо общество. „Кой съм аз?“ — пита главният герой, убеден, че сам той е частица от голямото зло: — „Струва ми се, че вече разбрах. Аз съм една пръчка, един откъснат, пропит от вода клон и се движва със себеподобните си сред тази неделя (за съжаление) пред бога нация, където има свобода и справедливост за всички, които достатъчно бързо посегнат и ги грабнат под носа на другите.“

Въз основа на тези различни тенденции авторката определя като комплициран и противоречив процеса на търсене на много американски писатели, който говори за наченки и предпоставки за развитие на критическо-реалистична литература в САЩ.

Веселин Вапорджиев

Хроника

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА СЕСИЯ ПО СЛУЧАЙ 100-ГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЙОРДАН ЙОВКОВ

На 27 и 28 ноември 1980 г. в гр. Толбухин се състоя Международна научна сесия по случай 100-годишнината от рождението на Йордан Йовков, организирана от Института за литература при БАН, Съюза на българските писатели, Комитета за култура и Окръжния комитет на БКП и ОНС — гр. Толбухин. В работата на сесията взеха участие изтъкнати български литературоведи, писатели и литературни критици от няколко поколения. За големия интерес на световната общественост към делото на големия наш писател-хуманист са показателни докладите и изказванията на редица учени и литературатори от чужбина — Испания, Англия, Югославия, Чехословакия, Румъния. Освен това гости на сесията бяха

културни дейци и преводачи от СССР, ГДР и Унгария.

В почетния президиум на сесията присъстваха: от Толбухин — първият секретар на ОК на БКП Димитър Димитров, председателят на Изпълкома на ОНС Костадин Станев, секретарят на ОК на БКП Атанас Илиев, първият секретар на Общинския комитет на БКП Кольо Добрев, първият зам.-председател на ОНС Теменуга Янкова, от София — директорът на Института за литература при БАН проф. д-р Тончо Жечев, зам.-председателят на Съюза на българските писатели Андрей Гуляшки, акад. Петър Диневков, проф. Гочо Гочев, проф. Велчо Велчев, писателите Ивайло Петров, Петър Славински, Любен Петков, Стефан Поптошев, дъщерята и внукът на писателя — Елка Йовкова и Боян Попов, видни дейатели на изкуството и културата.

Първият секретар на ОК на БКП в Толбухин Димитър Димитров прочете поздравител-

но писмо до Юбилейната научна сесия от първия секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет на Народна република България др. Тодор Живков.

Проф. Тончо Жечев благодари от името на присъстващите за поздравленията на др. Тодор Живков и подчерта, че неговите думи ще вдъхновяват по-нататъшните изследвания на делото на големия наш писател Йордан Йовков.

След това проф. Т. Жечев откри Международната научна сесия с кратко встъпително слово, в което се спира на проблемата за появата и утвърждаването на Йовков в българската белетристика. Той изтъкна, че вече е отминало времето, когато нашата литературна история и критика противопоставяше Йордан Йовков на Елин Пелин в желанието си да определи кой от двамата трябва да бъде поставен на първо място в областта на българския разказ. Нашата култура отдавна възприе идеята, че и Й. Йовков, и Е. Пелин са два върха в развитието на българската литература.

В докладите и изказванията на нашите и чуждестранните литературоведи художественото дело на Йовков беше подложено на многостранен анализ. Характерна особеност на сесията беше богатството от интерпретации, разнообразието от гледни точки спрямо Йовковото творчество. Тази особеност на Международната научна сесия потвърждава още един път до каква степен проблемите, свързани с жизнения и творческия път на Йордан Йовков, са актуални и непреходни. Йовковото дело продължава да възбужда не само сърцата на хората, но и съзнанието на литературните историци и критици. То присъствува в живота на днешния ден като част от нашите морални и естетически представи за света и за самите нас. Същевременно то напомня една обещаваща нови и нови плодове целина, върху която си дават среща литературни труженици, добросъвестни изследователи и вдъхновени интерпретатори — всеки със свой конкретен метод, със свой собствен зрителен ъгъл, дори със свои лични пристрастия.

Важна особеност на сесията бе, че от нейната трибуна беше изтъкната връзката на Йовковата проза с изконните традиции на българската словесна култура, беше показано мястото му като етап в литературата на българската нация. На конкретизирането на тази идея бяха посветени докладите на акад. Петър Диневков, проф. Велчо Велчев, ст. н. с. Иван Сарандев, Едуардо Сунига (Испания). В доклада си „Единството на Йовковия свят“ акад. П. Диневков очерта някои специфични особености на Йовковия художествен свят като едно хармонично цяло. Споделяйки различни свои наблюдения върху идейната проблематика и художествената специфика на Йовковото литературно дело, той очерта значението на писателя за нашата литература, неговия цялостен облик на класик на българската проза. Проф. В. Велчев („Някои композиционни

принципи в Йовковите „Старопланински легенди“) посочи някои сходства между „Старопланински легенди“ и Вазовата „Епопея“. Приповдигнатият епичен тон, нравствено-героичният патос, ярката живописност на художествените тон са похватите, характеризирайки произведенията на двамата първенци на българската литература. Докладът на ст. н. с. Иван Сарандев „Йовков и европейският литературен процес от 20-те и 30-те години“ беше посветен на мястото на писателя в европейската литература на нашия век. За целта той съпостави идейно-художествените особености на Йовковото творчество с произведенията на някои от най-големите писатели на епохата. Хуан Едуардо Сунига („Бележки върху кризата на патриархалното в творчеството на Йовков“) отбелязва, че в творчеството на Йовков и особено в „Чифликът край границата“ е отразен упадъкът на патриархалното семейство под влияние на промените в икономическия живот на страната по време на Балканската война. При това положение се променя и ролята на жената. Според Сунига, обръщайки голямо внимание на женските образи в творчеството си, Йовков проправя пътя към образа на новата, еманципирана жена.

Една голяма група доклади засегнаха проблеми на езика и поетиката у Йовков. Ст. н. с. Веса Мишайкова-Кювлиева се спира на „Сравнението като стилистичен похват в „Старопланински легенди“ и „Песента на козелетата“, а к. ф. н. Тодор Балкански — на „Антропонимите в „Старопланински легенди““. Ст. н. с. Методи Лилков разгледа начина, по който Йовков използва езика, за да го превърне в изразно средство за изграждане на естетическа система. Според него това се постига чрез специфична обработка на езиковите параметри. Александър Йорданов разгледа един от основните символи в творчеството на Йовков — „хана“, алтернативно противопоставен на символа на пътя.

Редица доклади бяха посветени на проблемата за възприятието на Йовков в чужбина, на връзката между Йовков и други писатели. Майкъл Холман (Англия) изтъкна, че Йовков е предпочитан автор сред чуждите читатели заради общочовешкото звучене на произведенията му, дълбокото философско виждане и съвършената форма на изказа. Холман подчерта, че Йовков „пише за българския читател, но трябва да бъде чул от целия свят“. Необходимо е да се подчертае, че чуждестранните докладчици са не само литературоведи, но и преводачи на Йовков, което придаде конкретен характер на оценките и мненията, които те изказаха на заседанията на сесията. Проф. Зденек Урбан (Чехословакия) разказа за изключителната популярност, с която се ползува Йордан Йовков в Чехословакия. В момента чешките театри отбелязват стогодишния юбилей на писателя с оригинални постановки на „Старопланински легенди“ и „Вечери в Антимовския хан“. В доклада си проф. Урбан се спира на ролята на големия литературен кри-

тик и марксист Бедржик Вацлавек, убит през 1943 г. от немските фашисти, за популяризирането на Йовков в Чехословакия. Бойка Вапцарова разказа как още от ранна младост, а и по-късно, по време на интернирането му, Вапцаров е чел и препрочитал Йовков, прекланял се е пред таланта му. Елена Фурнаджиева направи обстоен преглед на разпространението на Йовковите произведения в други страни и на отзивите за творчеството му от чуждестранни изследователи. Йордан Дачев отбелязва интереса на Йовков към античната литература. Матей Роде (СФРЮ) запозна българската общественост с преводите на Йовков в Словения, описа пътя, по който словенците се запознават с Йовковото творчество. Проф. Константин Велики (Румъния) се спря на преводите и изследванията на Йовков в Румъния, на близостта между творчеството на Йовков и Михай Садовяну, както и на ролята на българския писател за популяризирането на румънската литература в България. Ст. и. с. Елена Димитрова направи паралел между общите черти, свързващи Л. Н. Толстой и Й. Йовков в творбите им на военна тема.

За по-широкото и многостранно разкриване на Йовковото творчество допринесоха докладите, посветени на по-частни литературни и биографични проблеми. Тук можем да отбележим изследването за влиянието на родното място върху индивидуалното творческо начало у именития жеравенец, подкрепено с автентични материали (Стефан Чирпанлиев); проблемата за някои характерни „реалии“ на Йовковия художествен свят, на взаимоотношенията между тях, на ролята, която играят в композицията и сюжета у Йовков (Петко Тотев); за мястото на Йовков като един от класиците на българската драма (Ваня Бояджиева); за

трансформацията на фолклорните и историческите версии, пресъздадени в „Старопланински легенди“ (Светла Гюрова); „Исторически реалии и историческа правда в „Старопланински легенди“ (Магда Карабелова-Панова); за връзката между двата основни дяла на Йовковото творчество — „старопланинския“ и „добруджанския“, като единна битова епика (Михаил Неделчев); информация за първото печатано стихотворение на Йовков (Сия Атанасова); „Смехът на Йовков“ (Вихрен Чернокожев); за музиката в разказа „Шибил“ (Клео Протохристова); „Йовков и Балканската война“ (Стефан Стефанов).

Състоялата се в Толбухин двудневна международна сесия по случай 100-годишнината от рождението на Йордан Йовков протече в обстановката на повишена гражданска активност, истински научноизследователски патос и искрено преклонение пред личността и делото на големия български писател. Тя е свидетелство за възможностите, с които българската литературна наука и литературна критика пристъпват към едно сложно многообразно художествено явление, каквото е наследството на Йовков. Същевременно сесията показва, че надхвърлящото границите ни признание на Йовков продължава да укрепва и днес. Йовковото творчество продължава да печели нови и нови приятели и почитатели в различни краища на нашата планета. Името на Йовков е едно от имената-символи на международния културен авторитет на Народна република България.

За успешното провеждане на Сесията основна роля изигра отличната организация на гостоприемните домакини — Окръжния комитет на БКП и ОНС в гр. Толбухин.

Й. Ст.

Забележка. В кн. 1/81 г. са допуснати грешки в полското заглавие на рецензията на Ванда Смоховска-Петрова. Заглавието да се чете: „Penczo Sławekow. Tradycjonalizm i nowatorstwo“ от Тереса Домбек-Вигрова. Wrocław. Warszawa. Kraków. Gdańsk. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich wydawnictwo Polskiej Akademii nauk. 1973, 176 s.